הלכה · משנה תורה · מפרשים · יצחק ירנן · ספר קדושה

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי אליקים גאטינייו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי אליקים גאטינייו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יצחק-ירנן-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-ביאה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה יב 4
פרק ב 6
הלכה ו 6
פרק יב 7
הלכה ב 7
הלכה כא 7
פרק יד 9
הלכה ז 9
פרק טו 9
הלכה כה 9
פרק יז 10
הלכה יג 10
הלכה טו 11
פרק יח 12
הלכה ב 12
פרק יט 12
הלכה יא 12
פרק כא 13
הלכה א 13
הלכה יז 15
הלכה כג 16

פרק א

הלכה יב

אבל הבא על ערוה מן העריות והיא מתה פטור מכלום. והוא ש"ס ערוך פ' הבא על יבמתו דף נ"ה שכבת זרע באשת איש פרט למשמש מתה דסד"א לאחר מיתה נמי שארו אקרי ואימא לחייב עלה באשת איש קמ"ל נמצא דכל שמתה האשה פקעה זיקת בעלה ולא הויא אשת איש.

ובכן אני תמיה על מרן החבי"ב ז"ל באה"ע ריש סי' י"ז הגהות הטור אות ב' כתב וז"ל אשת אליהו או ריב"ל מותרת לינשא תרומת הדשן סי' ק"ב א"ה וכו' ועוד אומר אני נפקותא אחריתי דנ"מ כשתחיה אשת אליהו או ריב"ל בתחית המתים מותרת לינשא דכל זמן שהבעל קיים לא מפני שמתה היא פקעה זיקתה וסבור אני לומר דאם מתה אשה תחת בעלה מיתה ודאית ושוב חיתה ע"י נביא דלא פקעה זיקת בעל מעליה ואינה יכולה לינשא לאחר אלו דבריו ז"ל והמה דברים תמוהים דהא הלכה פסוקה היא דכל שמתה פקעה זיקת בעלה דלאו שארו היא והבא עליה פטור מכלום.

אמנם מטעם אחר נראה דאשת איש שמתה וחיתה על ידי נביא כבן הצרפית ובן השונמית לא פקעה מעליה זיקת בעלה דכיון דחיתה לא חשיבא המיתה מיתה והוא ש"ס ערוך פרק התנוקת שאלו לר"י בן חנניא בן שונמית מהו שיטמא א"ל מת מטמא ואין חי מטמא ע"כ הרי דחשיב כאילו לא מת כלל ולכן ליכא טומאה ולאו דוקא אחר שחיה אלא אף בעודו מת דכיון דלא חשיבא המיתה מיתה ליכא טומאה ואי הוה טומאה בשעת מיתה אח"כ כשחי טומאה היכן הלכה נמצא א"כ דהמיתה כזאת כלא חשיבא ומינה דלא פקעה זיקת בעלה אלא דבמיתה ממש כדרך כל הארץ בלי תחיה עד תחית המתים פקעה זיקת בעלה ונמצא א"כ דכשחיתה בתחית המתים אפילו בעלה חי אינה אשת איש דפקעה מעליה זיקת בעלה נמצא הדבר מפורש בש"ס דילן דכל שמת וחי כדרך בן הצרפית ובן השונמית לא הויא מיתה ולפ"ז לא היה לו להרב ברכי יוסף נר"ו באה"ע סי' י"ז להפשיט ספקו אשת ר' זירא שנשחט אי אחר שנתרפא היתה צריכה אשתו קדושין אחרים מהירושלמי דפרק מי שאחזו סי' ג' ועלה על דעתו לומר דש"ס דילן פליג עליה יעו"ש דהא פשוט בש"ס דילן דלא חשיב מיתה כיון דחזר להחיות וק"ל ועיין להרב חידושי אגדות שם בפ' תנוקת ועיין לתלמידי הר"פ בשיטה מקובצת לב"מ (גבי) דף קי"ד דקשיא להו היאך החיה אליהו לבן הצרפית ותירצו דכיון שהיה ברור לו שמחיהו כחי דמי עכ"ל הרי דכל כנדון זה חשיב חי ואף שהתוס' שם הוסיפו בתירוץ וסיימו הכי שהיה ברור לו שיחיהו הותר לו משום פקוח נפש עכ"ל כתבו כן לתרץ

דהיאך בהיותו מת נכנס להטמאות ואהא תירצו משום פקוח נפש ברם לענין שאח"כ חי כמאז ומקדם בזה ודאי דלא חשיב מת כלל ולמפרע ידעינן דליכא טומאה וכמ"ש בפ' תנוקת וא"כ לגבי אשה אי אירעה לה כזה ודאי לא פקעה ממנה זיקה מבעלה וכל זה פשוט. והרואה יראה בדבריהם אלו דהתוס' דארכבהו תירוצם אתרי רכשי.

ולענ"ד חסר בדבריהם תיבות אי נמי והוו ב' תירוצים והמפרשים נדחקו. הדרן לקמייתא דמ"מ כשהתחיה היא בתחית המתים ודאי דפקעה זיקת בעלה. ושוב ראיתי שדברי מרן החבי"ב יתכנו ע"פ פירוש רש"י וגירסתו שם דגריס בש"ס הכי דסד"א הואיל לאחר מיתה נמי שארו איקרו אימא ליחייב עלה באשת איש קמ"ל ופרש"י סד"א הואיל וכו' דבעלה מקרי דכתיב גבי טומאה כי אם לשארו ושארו היא אשתו ליחייב עלה קמ"ל עכ"ל הרי דאף לאחר מיתתה שארו מיקרי וזיקת בעלה עליה אלא דהבא עליה פטור מגזרת הכתוב דכתיב שכבת זרע יתר לאפטורי וזו היא שיטת התוס' בב"ב דף קי"ד ע"ב ד"ה מה אשה שכתבו בפירוש הכי וז"ל דאמרינן בפרק הבא על יבמתו דלאחר מיתה נמי מקרי שארו ברם התוס' בסוגיין דיבמות רוח אחרת אתם דלאחר מיתה לאו שארו מקרי והיינו טעמא דלא גרסי הואיל אלא לאחר מיתה נמי שארו איקרי אימא לחייב עלה באשת אשת קמ"ל ור"ל דגלי קרא דלא אגידה ביה לאחר מיתתה ושארו דכתב רחמנא שהיתה כבר ונמצא א"כ דאין מהש"ס תיוהא על דברי החבי"ב ומ"מ לא ימלט מן הגמגום שכתב כן מדעתו שכתב וסבור אני לומר וכו' ומה גם דהתוס' חלוקים ולא היה לו לומר אלא דלשיטת רש"י נ"מ הכי והו"ל להביא הך סוגיא דפרק הבא על יבמתו ודוק.

ודע דדברי התוס' דסוגיין לא באתי לכונתם דכתבו דההיא דפרק יש נוחלין דקאמר כשם שאין יורש את אשתו בקבר להנחיל לקרוביו וכו' והא דפשיטא ליה בבעל טפי היינו מהך דהכא וכו' ופי' דבריהם דהיינו דהאיש מת ואח"כ מתה אשתו ואחר שמתה אשתו באה לה ירושה בקבר קאמר דאינו יורש את אשתו כשהוא בקבר להנחיל לאחיו דכבר פקע זיקת בעלה כשהיא מתה דלא מיקרי שארו ומשום דגבי האיש שאינו יורש את אשתו הוי פשוט יותר מכח דרשא דהכא נקט כשם וכו' והא בנדון כזה שמת האיש ואחר שמת הוא מתה היא והוא אינו יורשה להנחיל לאחרים אין צריך להשתמש מטעמא דכשמתה האשה אין זיקת בעלה עליה אלא דכיון שמת הבעל תחילה ליכא זיקה עוד על אשתו דהרי היא אלמנה ומותרת לכל אדם ומהיכא תיתי לירש את אשתו כשהיא בקבר. ושוב ראיתי להרמב"ן ז"ל בשיטת ב"ב משם הר"י הלוי שזה עצמו פי' בש"ס כשם שאין הבעל יורש את אשתו דהיינו אחר שמת הוא אינו יורשה כיון שהיא מותרת לינשא לאחר הרי היא קונה את עצמה לגמרי במיתת בעלה כן נמי וכו' יעו"ש באופן שדבריהם

נעלמו ממני.

ועוד קשה לדבריהם דלא גרסי הואיל ונ"מ דכיון שמתה פקע זיקת בעלה מעליה מהיכא נפקא וכי משום דכתיב שכבת זרע נאמר פרט למתה שאינה אשתו עוד הא עדיין יש לקיים ב' המקראות דלעולם שארו זו אשתו ואף אחר שמתה וכפשטא דקרא כי אם לשארו אף אחר מיתתה נקראת שאר וזיקת בעלה עליה ושכבת זרע אתא דכיון דליכא הזרעה פטריה קרא ממיתה לבועלה ונ"מ דאי חיה ע"י תפלה הבועלה חייב מיתה דליכא מיעוטא דשכבת זרע ועוד דדבריהם סתראי נינהו מיבמות לב"ב.

ושוב נגלה אלי חידושי תוספי הרא"ש על מס' יבמות וז"ל לאחר מיתה מיקרי שארו וא"ת הכא משמע דאי לאו קרא הו"א דחשיב שאר לאחר מיתה ובפ' יש נוחלין פשיטא לן דאין הבעל יורש את אשתו בקבר והיינו טעמא משום דפסק שארו לאחר מיתה וי"ל משום דמהך דרשא דהכא דאשמועינן מקרא דלאחר מיתה לא אקרי שארו הוא דפשיטא ליה התם והא דכתיב כי אם לשארו גבי טומאה הכי פירושו למי שהיתה שארו כבר בחייו יטמא לה במותה עכ"ל והיינו כדברי התוס' דידן דכל שמתה פקע זיקת בעלה ונמצא א"כ דכשחיתה בתחית המתים אי פקע זיקת בעלה או לא במחלוקת היא שנויה לפי פירושי הסוגיא דיבמות ברם בחיתה ע"י נס לא חשיב מיתה כמ"ש מפרק תינוקת וכן נראה ג"כ מהירושלמי שהביא הרב ברכי יוסף נר"ו וק"ל.

והנה מהך סוגיא דאנן קיימין דקאמר סד"א שארו וכו' תברא למ"ש הגאון הרא"ם ז"ל סדר אמור ד"ה אין שארו וז"ל דזה שאמרו אין שארו אלא אשתו אינו אלא דרך אסמכתא כמו עירובי תבשילין וכו' יעו"ש דהא בש"ס קאמר דאצטריך שכבת זרע דסד"א כיון דשארו אקרי בההוא קרא דכי אם לשארו וכו' וכיון דקרויה שארו הו"א לחייב עלה באשת איש קמ"ל הרי דמשום שארו דכתיב גבי טומאה אצטריך קרא דשכבת זרע יתירא נמצא דהוי דאורייתא ויש ליישב דזה שאמרו בש"ס הוא למ"ד משמש מת בעריות חייב ברם למ"ד פטור שארו אינה אשתו ודוק ועוד י"ל על פי מ"ש התוספות שהבאנו דאשה אחר מיתתה לאו שאר היא וכאן קיימינן לאחר מיתתה ודוק.

פרק ב

הלכה ו

הבא על אשה דרך זנות וכו'. אבל בספר המצוות מצות לא תעשה של"ו כתב הזהירנו מגלות ערות הבת עצמה וזה לא התבאר בפירוש בתורה וכו' ואמנם ממה שהזכיר בת הבן כ"ש בת עצמה עכ"ל נראה מדבריו לבתו מנשואתו נפקא ליה מק"ו ואין כן סוגיית

הש"ס אלא לבתו מאנוסתו דלבתו מנשואתו כתוב בהדיא ערות אשה ובתה והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו יעו"ש בש"ס בכמה דוכתי מפורש בהדיא וכן רבינו כאן בס' היד פי' בתו מאנוסתו.

ואע"פ שלא נאמר בתורה וכו' עד ואסורה מן התורה. ועיין מש"כ מרן שהוא כאביי דגלוי מלתא בעלמא הוא דלא כרבא דמייתי לה בגזירה שוה וכמה דוכתי דפסק הכי כולם נקבצו באו בספרי תועפות ראם סדר תשא סוף סידרא ואף דכללא הוא הלכתא כרבא חוץ מיע"ל קג"ם שאני דין זה דסתם גמ' ס"ל הכי בכורות דף י"ד גבי אין עושין תמורה מ"ט אמר קרא וכו' השתא [רע] בטוב אמרת לא טוב ברע מבעיא והיינו כאביי ריש פ"ק דתמורה דף ט' ולא כרבא דקאמר ליה התם אין עונשין מן הדין ודריש התם בענין אחר יעו"ש ואמטו להכי פסק רבינו בכל דוכתא דפליג אביי עם רבא בפרט זה דגלוי מילתא הלכה כאביי ועיין למרן ריש הל' טומאת מת.

פרק יב

הלכה ב

עיין בספרי אגורה באהלך דף מ"ד.

הלכה כא

גר עמוני וכו' זה הכלל באומות הלך אחר הזכר. מימרא דר' יוחנן בפ' האומר דף ס"ז והקשה מהרימ"ט בחידושיו ממ"ש בפרק עגלה [ערופה] רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב ובלק מנסיכי סיחון היה וכשמת סיחון מינוהו לצורך שעה ואם איתא דבאומות הלך אחר הזכר אפי' נשא בלק מואבית בתר דידיה שדינן ליה ורות מדינית היתה ולא מואבית ועיי"ש מה שתירץ דברים הראויים אליו.

וראיתי להרב יקרא דשכבי דרוש ס"א דקשה לו לקושיא זאת במה שהקשה על כלל זה דבאומות הלך אחר הזכר ממ"ש ביבמות דף צ"ז ע"ב דשני אחים שנתגיירו שרא להו רב אחא בר יעקב נשי אהדדי וכו' דקרו ליה בני פלנייא ופי' רש"י הלכך לא מסקי אינשי אדעתייהו שהם אחים מן האם ומידע ידעי דהא דשרינן משום דאין אחוה מן האב לגר דסתם גויה זונה היא ומאיש אחר הוא וא"כ היכי אמר הכא באומות הלך אחר הזכר שאם אחד משאר אומות נשא כנענית הולד מותר לקנותו בעבד דהולך אחר הזכר דנהי דהלך אחר הזכר מ"מ סתם גויה זונה ונחוש שהולד מאיש כנעני הוא וכו'.

איברא דמצינו בש"ס שם דף צ"ח אמר רבא הא דאמור רבנן אין אב לגוי לא תימא משום דשטופי זימה נינהו אלא אפילו דידיע נמי לא חיישינן דהא שני אחין וכו' אלא

אפקורי אפקרי רחמנא לזרעיה דכתיב בשר חמורים בשרם ולפי טעם זה לק"מ ועיי"ש מה שנדחק בדברי רש"י ומה שבנה בניין כדי ליישב קושית הרימ"ט.

ואנא בריה קלה כמות שהיא לא באתי לכוונתו דנחזי אנן וכי רש"י גמרא הוא דקא נסיב טעמא לנפשיה מאי דליתי בש"ס והא בש"ס טעמא טעים דרחמנא אפקריה לזרעיה וודאי כונת רש"י פשוטה דקשה לו במ"ש בש"ס כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר האב שדינן דבני פלנייא קרו להו דמאי שנא במן האם ולא מן האב כו"ע לא פליגי דאסור משום דאתי לאחלופי בישראל ואף מן האם ומן האב אתי לאחלופי בישראל דלעולם שוין בין מן האם לחוד בין מן האב לחוד בין משניהם בגרים שרי ובישראל אסור וא"כ מאי שנא דמן האם לחודיה אתי לאחלופי ומן האב והאם לא אתי לאחלופי ואהא מתרץ שפיר דכשהם מן האב ג"כ מידע ידעי דמאי דשרינן משום דאין אחוה לגוי דסתם כותית זונה היא ומאיש אחר ר"ל דמכח הך ידיעה סבור דהכא מאי דשרינן הוא מטעם זה וזה לא שייך בישראל וזה סלקא דעתין דאינשי ואף דלפי האמת אין זה לענין זה מ"מ אהני לן ס"ד זה דלא ליתו לאחלופי משא"כ מן האם לחוד דאתי לאחלופי דליכא טעם האמור לחלק ביניהם דלא ידעי דרחמנא אפקריה לזרעיה וא"כ טעם לענין זה הוא מ"ש בש"ס דרחמנא אפקריה לזרעיה ומ"ש רש"י הוא ס"ד דאינשי דמזה לא אתו לאחלופי ואף דלשון רש"י מגומגם קצת האמת יורה דרכו גם מה שהקשה דכיון דרחמנא אפקריה לזרעיה דגוי אמאי באומות הלך [אחר] הזכר לא ידעתי את שיחו דהאי דרחמנא אפקריה לזרעיה הוא בבא להתגייר משא"כ בהיותו גוי הלך אחר הזכר ופשוט ושפיר תריץ לה מהרימ"ט למאי דקשיא ליה ואתי עם ההיא דפ' עגלה ערופה דף מ"ב דרות אתי מבלק ועיין מ"ש להרב הנזכר דף קל"ה ע"ג מה שרצה לתרץ לקשית מהרימ"ט הנזכר במה שרצה לחלק בין מצרי שנשא עמונית לגוי אחר שלא נאסר לבא בקהל ע"פ מ"ש רש"י בסנהדרין דף נ"ח דגר שנתגייר אין לו עליו קורבה מקודם וזה דוקא שייך בגויים דעלמא ולא בעמוני ומואבי ומצרי דא"כ איך אסרה תורה גר שלהם דכתיב לא יבא עמוני ומואבי ומצרי בקהל ה' הלא נתגייר ולא נשאר שום קורבה עימם אלא ודאי באלו נשאר הקורבה וא"כ בגוים דעלמא שנשא מואבית והולד כזכר הוא בעודו בגיות אבל בנתגייר שביטל הקורבה מה לו לילך אחר הזכר הא אינו אביו ונמצא נשאר לו קורבת האם שהיא מעמוני שאינה בטלה ממנו ואסור לבא בקהל משא"כ מצרי שנשא עמונית שהולד מצרי אף אם נתגייר דלא נתבטל בגרותו שאר האב דהא אסרה וכו' יעו"ש.

ולענ"ד זה אינו דכל עצמו לא בא אלא מכח דאיך יאסר גר מעמון ומואב ומצרי לבא בקהל מאחר דלא נשאר לגר הזה קורבה עם אביו ואין זו הכרח דכך גזר ה' להם דרך

קנס דאף שיתגיירו יהיו באיסורן לבא בקהל משום חטאתם ומ"ש בתוך דבריו דקורבת האם אינה בטלה ממנו גם זה אינו דכך תתבטל קורבת האם כמו קורבת האב כמו שנראה מש"ס יבמות דף צ"ז שזכרנו דבין לרב ששת בין לרב אחא בר יעקב גם באחים מן האם לחוד שרי בגרותן למנסב נשי דהדדי אלא דלישנא קמא לכו"ע אסור משום גזרה ולישנא בתרא לחד מינייהו אסור משום גזרה ולאידך גם בזה לא גזר נמצא דמדינא לכו"ע שרי משום דרחמנא אפקריה לזרעיה דכתיב בשר חמורים בשרם וזירמת סוסים זרמתם כמ"ש שם בדף צ"ח נמצא דגם זרע האם אפקריה רחמנא כזרע האב ואיך הוא חילקם וכתב נשאר לו קורבת האם שאינה בטלה ממנו וק"ל ואין לנו אלא תירוץ מהרימ"ט.

פרק יד

הלכה ז

איזהו גר תושב וכו' ולא מל וכו'. וכן כתב רבינו בכמה דוכתי דגר תושב אין צריך למילה פ"א מהל' מילה ופ"כ מהל' שבת וכמה דוכתי דאינו מזכיר בגר תושב אלא ז' מצות בלא מילה דזה מוסכם לכולהו תנאי בברייתא שם בע"ז דף ס"ד דפליגי שם תנאי איזהו גר תושב זה אומר בכה וזה אומר בכה ואין גם אחד דהזכיר מילה מורה ודאי דאין צריך מילה לגר תושב אשר מזה אני תמיה בפשט הש"ס שם דף ס"ה דמותיב לר' יהודה דשדר דורונא לנכרי ביום אידם מטעמא דלא פלח לע"ז מר' יוחנן דאמר גר תושב שעברו עליו י"ב חדש ולא מל הרי הוא כמין שבאומות דנראה מזה שהבין המקשן דלר' יוחנן גר תושב צריך מילה והתמהא דהוי ר' יוחנן דלא כמאן דהא כתיבנא דלכולהו תנאי גר תושב אין צריך מילה ומן התימה להמש"ל פ"י מהל' מלכים שכתב דגר תושב שהוזכר בתורה היינו שמל וקבל ז' מצות וכמו שהקשיתי בספרי תועפות ראם סוף סדר בראשית.

פרק טו

הלכה כה

עיין בחידושי פרק ב' מהלכות שבת ה"כ.

פרק יז

הלכה יג

ואינו נושא ב' נשים וכו'. ועיין השגת הר"א ור"ל דאי איתא דגם בשאר השנה אסור למה לי קרא דובעד ביתו וש"ס ג"כ ביומא דף י"ג שהקשה א"כ הו"ל ב' בתים ורחמנא אמר וכו' ולא ב' בתים בלא"ה תיפוק ליה דאי אפשר לכהן גדול ליקח שתים והרב המגיד לא מצא מענה לזה דלו יהי דהמציא פסק רבינו מההיא סוגייא דהבא על יבמתו מ"מ סוגייא דיומא מנגד לפירוש זה דפי' רבינו בההיא סוגייא.

ולענ"ד כבר תירץ זה רבינו בפ"ה מכלי המקדש ה"י שכתב ואינו נושא שתי נשים ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת מהם עכ"ל נמצא דאצטריך קרא לובעד ביתו ללמד זה דאף אם עבר ונשאה אינו עובד דלא נימא לו יהי דעבד איסורא אבל אינו ענין לעבודת יום הכיפורים קמ"ל דמעכב ואינו יכול לעבוד ומשום הכי הקשה בש"ס ורחמנא אמר בעד ביתו ולא ב' דהיא קושיא דאלימא טובא דמעכב לעבודה ואפילו אם נשאה צריך לגרשה ועיין להמש"ל פ"ג דעבדים הי"א מ"ש לדעת רבינו ומתוך דבריו מתורצת תמיהת הראב"ד והוא דוחק לענ"ד וצריך לחלק שם באופן אחר.

ולמ"ש הר"א אלא שאני מוצא וישא לו יהוידע נשים שתים עיין מש"כ הרב המגיד עד שהיה מגרש אחד מהן וכן כתבו בתוס' ישנים דיומא וז"ל ולא בעד ב' בתים ומ"ש בדברי הימים שמא ביוה"כ היה מגרש אחת מהן עכ"ל וודאי לדעתם צ"ל דהיה נושא כמה נשים לפי שגרושה אסורה אפילו לכהן הדיוט והוא דוחק והאמת לדעתי מ"ש הרה"מ דנשאם זו אחר זו או שאח"כ נתמנה לכ"ג ולא כהר"א ותוס' ישנים ולהרה"מ קשה לי למה לא תירץ להשגת הר"א מההיא במה שכתב לתרץ לקרא דדברי הימים שאח"כ נתמנה ולהכי אתא קרא דוכפר בעדו ובעד ביתו שאפילו נשאם קודם שנתמנה צריך לגרשה דאי לאו האי קרא הו"א דשרי כיון דנשאה בהתר.

והקשה החכם השלם שב"ע נר"ו לדעת רבינו ז"ל דגם בשאר ימות השנה אסור לכ"ג ליקח ב' נשים א"כ היכי נסבינן ליה לכ"ג אשה אחרת בערב יוה"כ והא עד דמגרש לה הוו להו ב' נשים ואף שהוא לצורך יוה"כ מ"מ לא הוי בעידנא דמה שעובר הוא בערב יוה"כ ומה שמקיים הוא ביוה"כ ונראה דרבינו ס"ל כס' הר"ן הביאו הנמוק"י פרק אלו מציאות למה שהקשה ז"ל דלמה ליה לש"ס לומר דאינו נכנס כהן בבית הקברות להשיב אבידה משום דאבידה עשה וכהן הוי עשה ולא תעשה תיפוק ליה דלא הוי בעידנא דמיד בהכנסת הכהן בבית הקברות עובר ותירץ הר"ן דהכא נמי הוי בעידנא דכשנכנס מתעסק הוא במצות השבת אבידה ואע"פ דלא גמרה מה בכך וכו' העולה מדבריו דכל שא"א

לקיים העשה באופן אחר אף שקודם קיום העשה עבר הל"ת אין בכך כלום והכא נמי שא"א לכ"ג לעבוד ביוה"כ אם לא נעשה מעשה זה בערב יוה"כ חשיב בעידנא ולכן גריס רבינו בש"ס שם באלו מציאות משום דכהן הוי עשה ול"ת יעו"ש כמ"ש פי"א דגזלה ואבידה הי"ח ומן התימה על הרה"מ שכתב שם לענין דינא לא נפקא לן מידי והא נפק"מ טובא לענין אחר.

הלכה טו

עיין מש"כ המשנה למלך פי' המתחלת וא"ת כפי זה וכו' עד יעו"ש. ולי אני עבדו דבריו תמוהים חדא במ"ש דאף דהיה כהן אפשר שלא היה משוח מלחמה והלך שם מטעמא אחרינא וכו' והא כל [זמן] דלא היה משוח מלחמה לא היה ג"כ כהן דלא נתכהן עד ששם שלום בין השבטים ולא מצינו סברא (ג') [זו] שהיה כהן ולא משוח מלחמה לשום חד מרז"ל ועוד במ"ש שאלעזר הלך עמהם למלחמה ומקרא מלא דבר הכתוב וישלח אותם ואת פנחס וכו' לצבא ומאי שנא דהזכיר לפנחס ולא לאלעזר ועוד דכתיב בתריה ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל הרי דאלעזר נשאר עם משה וכל עדת ישראל ומה גם דמעיקרא קושיא ליתא דהך דרשב"י דגיורת פחותה מבת ג' שנים ויום א' דכשרה לכהונה לית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דפליגי עליה ומוקמו לקרא דהחיו לכם לעבדים ולשפחות יעו"ש בקידושין דף ע"ח וכוותייהו פסק רבינו לקמן פי"ח ה"ג ולפי"ז איני מבין למ"ש עוד וז"ל ועוד דנשואין אלו וכו' ועוד וכו' דכל זה דלא כרבנן ועוד מה שראיתי במכתב לחכם בני שלם בתורתו פחד יצחק יהיה בעזרו הקשה בשם מהרח"א הי"ו במה שסיים וז"ל ומיהו וכו' וכגון מעוברת שנתגיירה וכדאיתא וכו' עכ"ל ואיך אפשר במדיין דנאמר הכי והא כתיב וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו ואיהו מתרץ לה הבן יקיר לי יצ"ו באומרו דהאי קרא דוכל אשה יודעת איש נאמר אחר בואם אצל משה ואמר להם החייתם כל נקבה והזהירם שיהרגו אותם וא"כ אפשר שקודם זה גיירו איזה מהם מעוברות ואח"כ בהזהרת משה הרגו לאמותם ועפי"ז תירוץ מצא למה שהקשה הרב בעץ החיים סדר מטות במ"ש התוס' בשבת והלא יפת תואר מותרת להם וכו' והקשה הרב דמאי קושיא הא מלחמת מדין היא מלחמת חובה וליכא דין יפת תואר אלא ברשות אלו דבריו ז"ל. וע"פ האמור נכון דמ"ש התוס' הוא למה שהבינו דההיא מלחמה הויא רשות דהא ראיה שהביאו הנשים חיות ואם כן למה השיבו כששאל להם חזרתם לקלקולכם (מימי) [מידי] הרהור לא יצאתם הו"ל לומר והלא יפת תואר מותרת והיינו לפי סברתם ודוק אלו דבריו נר"ו.

ואנכי הרואה שדבריו יתכנו לקושית הרב עץ החיים ברם לקושית מהרח"א הי"ו אינו

נוח לי דאינו עולה על הדעת דבזמן קצר כל כך גיירו להן וצ"ל דכשאמר להם וכל אשה יודעת וכו' הרוגו כבר ילדו והרגו לאמותם לחוד ועוד דהחיו לכם צ"ל דלפינחס קאי להנך ולדות באופן דלדידי כל דברי המש"ל תמוהים.

פרק יח

הלכה ב

עיין בסיפרי תועפות ראם דף ע"ח ע"ד.

פרק יט

הלכה יא

אבל הכהנת וכו' ולא בנות אהרן. וקשה טובא דבני אהרן לא קאי האשה זונה וחללה דכתיב בתריה וכמו דאיתא ביבמות דף פ"ד לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים עד היא אינה מוזהרת ע"כ ואם איתא דבני אהרן קאי גם ההאי עניינא דאשה זונה וחללה ומשום הכי מתמעטו נשים כהנות שיכולות להנשא לפסולים כגון חלל וכיוצא מפסולי כהונה מאי קשיא ליה מלא יקחו התם הוא ענין אחר שכשם שהכהן הנושא חללה עובר בלאו כן החללה עוברת דגלי רחמנא לא יקחו לומר שהיא ג"כ עוברת וגם רבא אמאי תלי לה כל היכא שהוא מוזהר היא מוזהרת וכו' והא לימא ליה קרא כתיב בני אהרן ולא יקחו הוא ענין אחר וכן נראה מההיא דקידושין דף ל"ה ע"ב דגלי הגזירה שוה דפאת פאת דבני אהרן ולא בנות קאי גם אעניינא דלא יקחו וכו' מכלל דמשם ואילך לא והפסיק הכתוב דקדושים ויש לישב כל זה האמנם נ"ל מהך סוגייא דלא יקחו יתר אתא לומר דגם היא עוברת ומכאן תשובה מוצאת למ"ש התוס' בחגיגה דף י"ד ע"ב ד"ה בתולה וכו' וקשה לר"י מההיא דתנן היתה מעוברת וכו' והא משמע דקא בעי אליבא דכו"ע ושמא כאן דאף היא בכלל האיסור כדכתיבנא וכו' קרי ביה יקיח נאמנת עכ"ל ואין תירוצם מובנת דגם בנדון דמתני' גם היא בכלל האיסור אם אמת הדבר שנבעלה מנתין וממזר ושוב נשאת לכהן מקרא דלא יקחו ומה הפרש יש ביניהם.

ולענ"ד נראה דהכא כיון שהיא בכלל האיסור אמרינן דלא עבדא איסורא כיון דלא איתרע חזקתה לומר דעבדא איסורא לפי דאפילו אם אמת הוא דאינה בתולה באותה בעילה מה איסור איכא וכיון שכן אמרינן דנאמנת דלא עבדא איסורא אבל התם אם אמת הדבר שנבעלה לנתין או ממזר איך נאמר דלא עבדא איסורא והא עבדא איסורא בבעילתה לנתין ולממזר דהיא ג"כ בכלל האיסור דלא יבא ממזר כיון דהוא עביד איסורא אף היא

עבדא איסורא וע"כ לא נאמר לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים אלא אשה כשרה שיכול לישא חלל וכיוצא מפסולי כהונה ועמיתי בתורה מהרי"א נר"ו פי' באופן אחר דשאני גבי בתולה שעיברה כיון דעבדא איסורא גם היא והיא מילתא דעבידא לאגלויי דאחר בעילה אחת יתוודע חרפתה דעבדא איסורא משו"ה אמרינן דלא עבדא איסורא משא"כ התם דלו היה דעבדא איסורא כיון דלא נודע עבדא ועבדא.

ומה שכתבו קרי ביה יקיח יש לעיין ולבקש מקום מוצאם ונראה דהיינו מש"ס יבמות דדרשו מלא יקחו יתר לחייב לאשה ומשמעות הדרשה היינו ודאי דלא יקחו צ"ל לא יקיחו ואף כאן בכ"ג כיון דכתיב והוא וכו' יקח למה לי כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ואף דאתא לאוקומא בעשה כמ"ש התוס' בפסחים דף מ"א מ"מ לימא קרא יקח לחודיה אשה למה לי למדרש יקיח אשה ומ"ש בספרים קרא דיחזקאל ט"ס הוא ושוב כה הראני הבן יקיר לי פחד יצחק ישמרהו בוראו סוגייא דפרק אין מעמידין דף כ"ג גבי ויקחו אליך וכו' שדרשו ימכרו והיינו משום דקרי ביה ויקיחו יעו"ש גם בפי' רש"י ואחר זמן רב נדפסו ספרי שער המלך ח"א הל' איסורי ביאה וברכי יוסף אה"ע סי' ו' ויד מלאכי סי' קמ"ד האריכו בקושיות אלו ותהילות לאל באנו לכוונתם.

פרק כא

הלכה א

כל הבא על ערוה דרך אברים וכו' הרי זה לוקה מן התורה. הנה ביאר דעתו דוקא דרך תאוה שנהנה בקירוב בשר וכו' ולפי"ז ינצל מהשגת הרמב"ן בס' המצוות סי' שנ"ג שתמה עליו מסוגיית שבת דף י"ג דא"כ היו מביאין הברייתא הזאת דספרי שממנה למד רבינו דין לתיובתא לר' פדת וכו' יעו"ש דההיא דר' פדת אינו מנגד להך דספרי דפסק רבינו דהספרי ורבינו איירו בקירוב בשר של חיבוק ונישוק דרך תאוה שהוא הרגל לביאה ממש ובזה הוא דאיכא מלקות אבל התם בשבת איירי בקריבה בלא תאוה כלל אלא שהן קרובים זה לזה אמנם דברי רבינו תמוהים מצד עצמם דסותר עצמו דידיה אדידיה דאילו כאן פסק דבחיבוק ונישוק דרך תאוה לוקה וכ"ש נשיקת השמש ואילו הוא ז"ל בפ"א מהלכותינו ה"י כתב דליכא חיוב מיתת בי"ד או כרת או מלקות או מכת מרדות כל חד כדאית ליה אלא במכניס ראש העטרה שהוא מערה או בהכניס כל האבר שהוא הנקרא גומר וסיים דליכא חיובא אלא בהכניס ראש העטרה והא אפילו בנשוק וחבוק חייב מלקות.

כלומר לא תקרבו לדברים המביאים לידי גלוי ערוה. וקשה טובא דזה הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו ופסקו בכמה דוכתי ולכאורה עלה על דעתי לומר דלק"מ דעד כאן לא מקרי לאו שבכללות אלא כעין לאו דלא תאכלו על הדם דמשמע מיניה עניינים הרבה מובדלים זה מזה כידוע אבל היכא שאינו כולל אלא ענין אחד כגון דרך משל לאו דקללה אע"פ שיוצא איסור לגופים מוחלקים לא חשיב לאו שבכללות וכמ"ש הראש יוסף חו"מ בסי' כ"ז וא"כ השתא הכא דלא תקרבו אינו כולל אלא ענין אחד של קריבה אלא שיוצא לגופים מוחלקים דהיינו מיני קריבה ודאי דלוקה.

ולא קשה ג"כ מה שהקשה הרב מוצל מאש סי' נ' על מ"ש מרן פ"א מהל' טומאת מת דבשר בחלב הוי איסורו מלא תאכל כל תועבה דא"כ לא לילקי משום דהוי לאו שבכללות וכמ"ש הרא"ם סדר משפטים על פסוק לא תבשל גדי וכו' דלא תאכל כל תועבה כולל כל דבר התעוב והוי כלאו דקללה וכלאו דקריבה אלא שיוצא לגופים מוחלקים ובזה ודאי דלקי אלא דאי קשה על מרן הוא ממ"ש רבינו פי"ח דפסולי המוקדשין ה"ג כל קרבן שהוא פסול וכו' כל האוכל ממנו לוקה שנאמר לא תאכל כל תועבה מפי השמועה למדו שאין הכתוב מזהיר אלא על פסולי המוקדשין וכן קדשים שהוטל בהם מום האוכל מהם כזית לוקה הוי בכלל לא תאכל כל תועבה וכו' עכ"ל הרי דכתב רבינו דמאי דלקי האוכל מפסולי המוקדשין מקרא דלא תאכל כל תועבה הוא משום דבאה הקבלה דהאי קרא מיירי בפסולי המוקדשין ונמצא דהוי מיוחד בפסולי המוקדשין ולא הוי לאו שבכללות אלא כלאו דקללה וקריבה דהוי ענין אחד כולל גופים מוחלקים ולכן האוכל מכל פסולי המוקדשין לוקה וא"כ איך כתב מרן לדעת רבינו דמאי דלקי בבשר בחלב הוא מקרא דלא תאכל כל תועבה והא האי קרא אינו אלא בפסולי המוקדשין כמ"ש רבינו ואף דבש"ס פרק כל הבשר הביאו הרא"ם סדר משפטים איכא מאן דמפיק לאיסור בשר בחלב מלא תאכל כל תועבה היינו לאיסור מדשני רחמנא וכתב לא תאכל כל תועבה ולא כתב פסולי המוקדשין ובזה ודאי דלא לקי כמ"ש מרן גופיה סוף הל' ע"ז הי"ד וז"ל וא"ת היאך לוקה המגדד עצמו דהא לאו שבכללות הוא כמו לאו דלא תאכלו על הדם וי"ל דלא דמי דהתם לא נודע הלאו איזה הוא אבל הכא ידענו שהוא שלא נגדד עצמנו אלא שריבה גם שלא להעשות אגודות אגודות ולזה הוי בדם לאו שבכללות אלו דבריו וכן כתב ג"כ בהל' איסורי מזבח פ"ה ה"ג וז"ל ואפשר לומר וכו' ומן התימה עליו שכתבו בדרך אפשר והיינו הך דלא תאכל כל תועבה כמו לא תתגודדו ובמאי דידעינן דאיירי ביה קרא לקי ובשאר דברים הנלוים אליו לא לקי וא"כ איך כתב מרן דלקי בבשר בחלב מקרא דלא תאכל כל תועבה ואין להעמיס זה בדברי המוצל מאש.

ולענ"ד דברי מרן נכונים ואין בהם נפתל ועקש וגם לא קשה כלל מ"ש עוד הרב מוצל מאש ז"ל שם וז"ל דקשה טובא שהרי בדברי רבינו לא הוזכר כלל אלא מק"ו דבשול וכו' דכוותו רצויה דלא מקרי עונשין מן הדין כיון דאיסור בישולו הוי בכלל לא תאכל כל תועבה כל דבר שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל וכיון דנאסר באיסור בכתוב אהני הק"ו להביא עונש עליו וכיוצא בזה כתב הרב המגיד רפ"ב דמאכלות אסורות וז"ל ודע דאין לתמוה וכו' דלאו מיני בהמה וחיה טמאים באים מק"ו וכו' לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הבא מכלל עשה וכו' וכיון שכן אפשר ללאו שלהן לבא מק"ו והיינו ממש כדברי מרן הכא ואף שאין בדברי רבינו מוזכר הלאו הבא מכלל עשה אלא הק"ו לחוד ולא זה בלבד כתב מרן כן אלא בפ"ה מאיסורי מזבח ה"ו כתב כן כדברי הרה"מ ונשתמש מדבריו אלו יעו"ש ונמצא דבריו אלו דהוו מצודקים עם דבריו שבמקום אחר וכדברי הרה"מ אלא מצד אחר תברא ליסוד זה שהמציא הרה"מ ז"ל יעו"ש בחידושינו פ"ב דמאכלות אסורות.

ואיך שיהיה הדרן לדאתן עלה דכלל זה דכייל לן הראש יוסף בר סמכה היא ממ"ש כאן רבינו דלוקה מקרא דלא תקרבו אמנם קשה טובא דנסתר כלל זה מש"ס סנהדרין דף ס"ג ע"א דשם השוה לאו דלא תעבדם ללאו דלא תאכלו על הדם ולאו דלא תעבדם דמי ממש ללאו דקללה ולאו דלא תקרבו לגלות ערוה ויותר תימה דרבינו פסק ההיא דלא תעבדם דהוי לאו שבכללות בפ"ג מהל' ע"ז ה"ו יעו"ש וסותר דידיה אדידיה ושוב ראיתי מ"ש התוס' שם ד"ה על כולם וכתב הרב המגיד ולפי דעתו ז"ל וכו' עד באותו מקום לוקה יעו"ש ועיין בס' שער המלך מאי דקשיא ליה ויסוד קושיתו היא דבשעת נשיקה לא מקיים עשה עד גמר ביאה דאיכא הקמת שם וכמו כן כתבו התוס' פרק השולח גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין דלא אתי עשה דפרו ורבו ודחי לא תעשה דלא יהיה קדש משום דמשעת הראה עבר הלאו ועשה דפרו ורבו לא מקיים עד גמר ביאה אלו דבריו ונעלם ממנו מ"ש התוס' ביבמות דף כ' ע"ב ד"ה אטו ביאה שניה שכתבו לאו דוקא נקט ביאה שניה דהא אפי' גמר ביאה ראשונה אסיר דיבמה נקנית בהראה וכו' עכ"ל וא"כ שאני מפריה ורביה דצריך גמר ביאה לפי דהפריה ורביה הוא להפרות ולהרבות משא"כ יבמה דדי בהראה לחוד ועיין מש"כ התוס' שם בעמוד א' ד"ה יבא עשה וא"כ אין מקום למה שהאריך אח"כ וק"ל.

הלכה יז

לא יהלכו בנות ישראל כו' ואחת אשת איש וכו'. וכן כתב מרן בספרו הקצר אה"ע סי' כ"א והקשה המגן אברהם או"ח סי' ע"ה דסותר עצמו מרן שכתב שם אבל בתולות שדרכן לילך פרועות ראש מותר וגם דאיתא בכתובות אם יצאת בהינומא וראשה פרועה בחזקת

שהיתה בתולה ועיי"ש מה שתירץ. ודבריו תמוהים חדא במ"ש דפרועות ראש דאה"ע היינו קליעת שער ונסתייע ממ"ש רש"י בחומש סדר נשא ואגב שטפיה לא עיין בלשון רש"י שם דהתם לאו מתבת ופרע הוא דמפיק לה דפירוש פרע הוא גלוי וכמ"ש הרא"ם שם יעו"ש שהכריח הדבר כראי מוצק. ועוד לו יהי כדבריו מה הפרש יש בין פרועות דאה"ע דפירושו קליעת שער לפרועות ראש דכאן שהוא גלוי הראש וכי בתבה אחת משתמש הרב לב' עניינים אלא ודאי הכל אחד וחזרה קושיא לדוכתא והבית שמואל מכח קושיא זאת כתב דפנויות דאה"ע היינו גרושות או אלמנות ולי הדיוט אין צריך לזה ולק"מ דמ"ש רבינו וכן מרן באה"ע היינו בהולכת בשוק וכמ"ש בפירוש ואפילו דשרי מ"מ בשוק גנאי הדבר והוי פריצות אמטו להכי אסרו ברם בבית וחצר שפיר דמי ליילך הבתולות פרועות ראש ושוב ראיתי להכנסת הגדולה באה"ע סי' הנזכר שכתב משם חכם אחד הובא בבאר שבע כמ"ש דהיינו דוקא בשוק אלא שחלק עליו במה שחילק בין שוק לחצר ברם בבית שרי ושוב ראיתי להב"ח שלא נראה לו לחלק בהכי מכח ההיא דיצאת בהינומא וראשה פרועה ולענ"ד לק"מ דהתם לכתחילה היו מוליכין אותה הכי ראשה פרועה כדי שיזכרו וימצא לה עדות לעת הצורך.

הלכה כג

ואם השתין מים לא יאחוז באמה ואם הוא נשוי מותר. כתב הב"י באו"ח סי' ג' וז"ל כתב בסמ"ג שהרי"ץ היה מסופק אם נשוי שמותר לאחוז וכו' אי דוקא להשתין אבל להתחכך אסור או דילמא לא שנא אלו דבריו והקשה חד מרבנן דמאי מספקא ליה והא נראה מברייתא דפרק כל היד דף י"ג דאסור דאמר ר' טרפון כל המכניס ידו למטה מטבורו תקצץ אמרו לר"ט ישב לו קוץ לא יטלהו א"ל לא והלא כריסו נבקעת א"ל מוטב וכו' ולא ירד לבאר שחת וכו' נראה דהודו לר"ט דומיא דברייתא אחרת דאיתא שם לעיל מיניה וכתבו התוס' דהודו לר' אליעזר וא"כ ה"ה בברייתא זאת דהודו ולק"מ דהתם הכריחו דהודו וכאן לא מצינו ועוד לו יהי דהודו ליה מ"מ הן אמת דהודו ליה מיהא דלהשתין אסור אבל כשא"א בלא"ה לא אלא דר"ט אמר אפי' כשא"א בלא"ה ורבנן הכי קא אמרי ליה הודו לי מיהא בזה ולא הודה וגם אפשר דרבנן הודו ליה לר"ט אף בזה שא"א בלא"ה ולכן מסתפק הרי"ץ ובספר הקצר פסק להחמיר אחר שראה להתוס' שם בנידה ד"ה כל ובד"ה אוחז דלתירוץ ב' בשני המקומות יוצא דאסור.